Lietas arhīva Nr. AA43-0273-19/17
ECLI:LV:ADAT:2019:0211.A420243517.6.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2019.gada 11.februārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Ilze Amona, tiesneses Kristīne Kalvāne un Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /ZS nosaukums/ pieteikumu par Valsts darba inspekcijas 2017.gada 18.maija lēmuma Nr.2016-05-04/225-2017-05-05/209 atcelšanu, sakarā ar /ZS nosaukums/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 29.jūnija spriedumu.

## Aprakstošā daļa

[1] Zemgales reģionālās Valsts darba inspekcijas izveidota komisija izmeklēja nelaimes gadījumu, kas 2016.gada 22.jūlijā notika pieteicējas /ZS nosaukums/un kura rezultātā gāja bojā /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/. 2016.gada 30.septembrī Zemgales reģionālā Valsts darba inspekcija sagatavoja aktu Nr.1201732016 par nelaimes gadījumu darbā ar /pers. A/, aktu Nr.1201762016 par nelaimes gadījumu darbā ar /pers. B/, aktu Nr.1201782016 par nelaimes gadījumu darbā ar /pers. C/ un aktu Nr.1201792016 par nelaimes gadījumu darbā ar /pers. D/. Šajos aktos citstarp norādīts, ka bojā gājušie bija pieteicējas darbinieki un nelaimes gadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Pieteicēja aktus apstrīdēja.

Ar Valsts darba inspekcijas (turpmāk – inspekcija) 2017.gada 18.maija lēmumu Nr.2016-05-04/225-2017-05-05/209 (turpmāk – Lēmums) apstrīdētie akti atstāti negrozīti. Lēmumā citstarp norādīts, ka četri bojā gājušie veica darbu liellopu fermā /nosaukums/ un 2016.gada 22.jūlijā ar šīm personām notika nelaimes gadījums darbā. Nelaimes gadījums notika, veicot darbus pieteicējas labā ar pieteicējai piederošu un tās lietošanā esošu mantu.

[2] Pieteicēja Lēmumu pārsūdzēja tiesā, pieteikumā norādot turpmāk minēto.

[2.1] Inspekcija lietas apstākļus neizvērtēja objektīvi. Tā pamatojās uz pieņēmumiem un diviem pretrunīgiem /pers. E/ paskaidrojumiem. Nepamatoti secināts, ka pieteicēja bija bojā gājušo personu darba devēja.

[2.2] Inspekcija neievēroja procesuālās un materiālās tiesību normas. Tās secinājumi nav pamatoti, nav ņemti vērā un atspēkoti pieteicējas norādītie argumenti. Nav ievērota Administratīvā procesa likuma 81.panta ceturtā daļa.

[2.3] Nav ievērots Administratīvā procesa likuma 62.pants, jo netika noskaidrots pieteicējas viedoklis par lietas izskatīšanas laikā noskaidroto.

[2.4] Inspekcija ignorēja apstrīdēšanas iesniegumos norādīto tiesu praksi, nepareizi interpretēja tiesību normas. Secinājumi nav pamatoti ar faktiem un argumentiem, tiesību normām, tiesu prakses atziņām. Tādējādi nav ievērots Administratīvā procesa likuma 9.pants.

[2.5] Lēmums balstīts uz nepilnīgām ziņām par notikušo, nepārbaudītiem faktiskajiem apstākļiem, pieņēmumiem un subjektīvu viedokli, kam nevar tikt piešķirta augstāka ticamības pakāpe, nekā pieteicējas norādītajiem apstākļiem. Lēmumā tikai citēts dokumentu saturs, bet secinājumi nav pamatoti.

[2.6] Lēmumā nav pamatots, kāpēc aktos kā darba devējs norādīta pieteicēja. Kompleksa /nosaukums/ nomas līguma noslēgšanas brīdī pieteicējas īpašnieks bija /pers. A/, tikai 2016.gada 13.aprīlī par pieteicējas īpašnieku kļuva /pers. A/ dēls /pers. E/. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas /pers. E/ zaudēja tiesības pārstāvēt pieteicēju kā amatpersona, tostarp tiesības nodarbināt pieteicējas darbiniekus. Viņš tikai turpināja pārzināt saimniecībā veicamos darbus. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 67.pantā noteiktajam darbiniekus darbā drīkstēja pieņemt tikai pieteicējas maksātnespējas administrators.

Lai konstatētu nodarbinātību, ir jākonstatē, ka ar personu, kura tiesīga pārstāvēt uzņēmumu, ir pastāvējusi vienošanās par konkrēta darba veikšanu un samaksu. Pieteicēja nekontaktējās ar bojā gājušajiem, nepieņēma viņus darbā, neslēdza ar viņiem civiltiesiskus līgumus, neuzdeva veikt darba pienākumus, nevienojās par darba samaksu un nemaksāja. Pieteicēja nebija informēta, ka bojā gājušie veic darbus pieteicējas labā vai kompleksa teritorijā. Pieteicēja kompleksa teritorijā nav konstatējusi nepiederošas personas. Maksātnespējas administratoram kā kreditora interešu pārstāvim nav intereses zemnieku saimniecībā nelegāli nodarbināt personas un maksāt viņām darba samaksu no saviem privātajiem līdzekļiem. Neviena cita persona nebija pilnvarota pieteicējas vārdā pieņemt darbā darbiniekus. Tikai tāpēc, ka persona atradās

kompleksa /nosaukums/ teritorijā, pieteicēja nevar tiek atzīta par tās darba devēju. Kompleksā /nosaukums/ ir daudzas ēkas un vairāku hektāru teritorija, ko pieteicēja neizmanto. Norādot, ka pieteicēja nodarbināja bojā gājušās personas, inspekcija nevērtēja to, vai šīm tiesiskajām attiecībām bija darba līguma, uzņēmuma līguma vai cita civiltiesiska līguma raksturs.

[2.7] No /pers. E/ 2016.gada 22.jūlija paskaidrojuma izriet, ka viņa tēvs /pers. A/ neatradās notikuma vietā un neveica darbus, viņš tikai tika aicināts aiziet palīgā. No /pers. E/ paskaidrotā arī izriet, ka ar darbiem fermā 2016.gadā viņš tika galā viens pats.

[2.8] 2008.gada 18.februāra nomas līgums starp /pers. A/ kā zemes un ēku īpašnieku un /pers. A/ kā pieteicējas pārstāvi noteic tikai pušu saistības par zemes apstrādi. Šo līgumu nevar uzskatīt par spēkā esošu, jo abas darījuma puses bija /pers. A/ kā fiziska persona. Turklāt par iznomāto objektu pieteicēja /pers. A/ nav maksājusi. Līgums nesatur vienošanos par būvju izmantošanu un apsaimniekošanu, tas neaizliedz /pers. A/ atrasties savā īpašumā, pieņemt darbā darbiniekus.

[2.9] Aktos uzskaitītajiem nelaimes gadījuma cēloņiem, piemēram, neveiktām obligātajām veselības pārbaudēm, nav cēloņsakarības ar konkrēto nelaimes gadījumu. Nelaimes gadījums nebija novēršams, to izraisīja tehniska kļūme.

[3] Inspekcija paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un papildus paskaidro turpmāk minēto.

[3.1] Lēmumā ir ietverts inspekcijas vērtējums par nelaimes gadījuma cēloņiem un konstatētajiem faktiem par atbildīgo, par kompleksa /nosaukums/ īpašnieku, par notikumu vietu, par darba devēja norādīšanu aktos, par pieteicējas maksātnespējas administratora piesaistīšanu nelaimes gadījuma izmeklēšanā, par iesaistītās personas viedokli.

[3.2] Lēmuma tiesiskumu nevar apšaubīt un inspekcijas secinājumus nevar neņemt vērā tikai tāpēc, ka tie atšķiras no pieteicējas viedokļa. Iestādei pirms lēmuma pieņemšanas nav jāiegūst papildu pierādījumi, ja tās savāktie pierādījumi ir pietiekami normatīvo aktu pārkāpuma konstatēšanai.

[3.3] Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas mērķis noteikts Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr.950 „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.950) 1.punktā. Izmeklējot konkrēto nelaimes gadījumu, inspekcija vērtēja, vai pieteicēja kā darba devēja ir izpildījusi tai Darba aizsardzības likumā un uz tā pamata izdotajos normatīvajos aktos noteiktos pienākumus.

[3.4] Inspekcija ievēroja procesuālos principus, tā vērtēja pieteicējas argumentus, lietā esošos dokumentus un lietas apstākļus.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 29.jūnija spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedumā norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Lietā ir strīds par to, vai cietušie /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ nelaimes gadījuma brīdī bija pieteicējas darbinieki.

[4.2] Noteikumu Nr.950 25.2.apakšpunkts noteic, ka inspekcija izmeklē nelaimes gadījumu darbā, ja nav noslēgts darba līgums, bet inspekcija konstatē, ka cietušais veicis darbu pie attiecīgā darba devēja.

Minētā norma tieši un nepārprotami paredz inspekcijas kompetenci konstatēt, vai nelaimes gadījumā cietusī persona ir bijusi nodarbināta pie konkrēta darba devēja, un šāda konstatējuma gadījumā izmeklēt nelaimes gadījumu darbā. Nodarbinātības pie konkrēta darba devēja fakta pārbaude šādā gadījumā un kontekstā nav darba tiesisko attiecību konstatēšana civiltiesiskā nozīmē, kas eventuāli varētu būt tiesā Civilprocesa likuma kārtībā izskatāms strīds, bet administratīvajā lietā nozīmīga fakta noskaidrošana. Tādējādi tā ir administratīvo procesu veicošās iestādes kompetence, ņemot vērā arī Administratīvā procesa likuma 59.panta pirmajā daļā noteikto, ka pēc administratīvās lietas ierosināšanas iestāde iegūst informāciju, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir nepieciešama, lai pieņemtu attiecīgo lēmumu.

Tādējādi tiesa atzīst, ka inspekcijas kompetencē akta sastādīšanas administratīvā procesa ietvaros bija noskaidrot nelaimes gadījumā darbā cietušo darba devēju. Attiecīgi tiesa tālāk pārbauda to, vai ir pareizs inspekcijas konstatējums, ka cietušo darba devēja nelaimes gadījuma brīdī bija pieteicēja.

[4.3] Darba likuma 3.pants noteic, ka darbinieks ir fiziskā persona, kas uz darba līguma pamata par noīgto darba samaksu veic noteiktu darbu darba devēja vadībā. Savukārt darba devējs atbilstoši minētā likuma 4.panta pirmajai daļai ir fiziskā vai juridiskā persona vai arī tiesībspējīga personālsabiedrība, kas uz darba līguma pamata nodarbina vismaz vienu darbinieku.

No minētajām tiesību normām secināms, ka darba tiesiskās attiecības Darba likuma izpratnē ir tiesiskās attiecības starp darba devēju un darbinieku, kas dibinātas uz darba līguma pamata sakarā ar algota darba veikšanu, ja tā veikšanas laikā darbinieks ir personiski pakļauts darba devējam.

Savukārt Darba aizsardzības likuma 1.panta 13.punkts noteic, ka nodarbinātais ir jebkura fiziskā persona, kuru nodarbina darba devējs, arī valsts civildienesta ierēdņi un personas, kuras nodarbinātas ražošanas vai mācību prakses laikā.

No minētā izriet, ka Darba aizsardzības likuma 1.panta 13.punktā ietvertā nodarbinātā definīcija ir plašāka par Darba likumā ietverto definīciju un par nodarbinātajām tostarp atzīstamas arī tādas personas, ar kurām darba devējs nenodibina „klasiskas" darba tiesiskās attiecības – ierēdņi, praktikanti.

Lai atklātu jēdzienu „nodarbinātais" darba aizsardzības normu ietvaros, jāņem vērā arī uz Darba aizsardzības likuma 13.panta pirmās daļas pamata izdoto noteikumu Nr.950 3.punkts. Šī norma noteic, ka atbilstoši šiem noteikumiem izmeklē un uzskaita nelaimes gadījumus, kas notikuši ar nodarbināto vai jebkuru citu personu, kura faktiskos apstākļos uzskatāma par nodarbināto, tai skaitā ar personām ražošanas vai mācību prakses laikā un personām, kuras tiek nodarbinātas saskaņā ar tiesas nolēmumu vai prokurora priekšrakstu par sodu, kā arī ar citiem darba ņēmējiem, kuri atbilstoši Darba aizsardzības

likumam nav nodarbinātie, bet kuri saskaņā ar valsts sociālās apdrošināšanas jomas normatīvajiem aktiem ir pakļauti apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām.

Tātad par nodarbinātajiem uzskatāmi arī darba ņēmēji likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" izpratnē un piespiedu darbos nodarbinātās personas.

Tulkojot kopsakarā minētās tiesību normas, secināms, ka nodarbinātā jēdziens ietver gan personas, ar kurām noslēgts darba līgums, gan personas, kuras pilda dienesta pienākumus, gan personas, kuras veic darbu, piemēram, saskaņā ar uzņēmuma līgumu, gan arī tādas personas, ar kurām starp darba devēju nepastāv līgumiskas attiecības (praktikanti, piespiedu darba veicēji).

[4.4] Izvērtējot pierādījumus, tiesa secina, ka iestāde attiecībā uz cietušo /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ nodarbināšanu ir ieguvusi netiešus pierādījumus. To apliecina /pers. E/ 2016.gada 22.jūlija paskaidrojums par nelaimes gadījumu liellopu fermā /nosaukums/. Paskaidrojumā norādīts: „Kopēja /pers. B/ (uzvārdu nezinu) ap plks 12iem man zvanīja, ka gāžas virca. Es zvanīju vīriešiem, kas tai laikā fermā strādāja un teicu, lai aiztaisa krānu ciet. Fermā atradās arī /pers. B/ bērni, jo tiem citur nav kur palikt. Es jau biju teicis, ka bērniem te nav ko darīt. Piezvanīju savam tēvam /pers. A/, lai viņš nāk un noskaidro, kas notiek, jo pats biju Rīgā. Acīm redzot, tēvs ieraudzīja, ka cilvēki telpā guļ, metās palīgā un pats arī tur palika. Negadījums notika virca starpkrātuvē, kur atrodas krāni un sūkņi. Ne ar vienu bojāgājušo man darba līgumu nav. Ar /pers. A/ darba līgums ir.".

Tādējādi tiesai jāvērtē, vai paskaidrojumā minētie apstākļi ir pietiekami, lai secinātu, ka ar cietušajiem /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ bija jānoslēdz darba līgums un tas netika noslēgts rakstveidā pirms darbu uzsākšanas.

[4.5] Nolūkā iegūt papildu informāciju inspekcija 2016.gada 1.decembra vēstulē lūdza /pers. E/ sniegt rakstveida paskaidrojumus, atbildot uz uzdotajiem jautājumiem. 2017.gada 4.janvārī /pers. E/ sagatavoja atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.

Vērtējot atbildes uz uzdotajiem jautājumiem, tiesa atzīst, ka tās ir nekonkrētas un nesniedz detalizētāku skaidrojumu. Tiesa nepiešķir ticamību apstāklim, ka /pers. E/ pēc pusgada neatceras, kam zvanījis pirms nelaimes gadījuma pēc saņemtās informācijas, ka fermā izplūst virca. /pers. E/ atbilde, ka viņš nav zinājis, kas 2016.gada 22.jūlijā deva darba uzdevumus liellopu fermā /nosaukums/, nonāk pretrunā ar /pers. E/ tiesas sēdē paskaidroto, ka darbus fermā, kas saistīti ar liellopu uzturēšanu, veicis viņš pats. To, ka tieši /pers. E/ uzraudzīja liellopu fermas /nosaukums/ darbību, apliecina arī pieteicējas maksātnespējas procesa administratora /pers. F/ 2016.gada 27.jūlija paskaidrojumā norādītais, ka par pieteicējas parādnieka pārstāvi iecēlis /pers. E/, uzdodot veikt pārvaldes funkcijas aktīvu saglabāšanai.

[4.6] To, ka liellopu fermā /nosaukums/ tika nodarbināti cietušie, nenoslēdzot darba līgumus, netieši apliecina /pers. F/ paskaidrotais, ka par nelaimes gadījumā bojāgājušo nodarbināšanu nav informēts, lai gan mutiski brīdinājis /pers. E/ par darbinieku nelegālas nodarbināšanas nepieļaujamību.

[4.7] Atbildot uz inspekcijas lūgumu iesniegt darba līgumu ar cietušo /pers. A/, /pers. E/ paskaidrojumā norādījis, ka darba līgums nav saglabājies, tas ticis lauzts, kad kļuvis par pieteicējas amatpersonu. Vienlaikus /pers. E/ nav iesniedzis nekādus pierādījumus, kas apstiprinātu sniegto ziņu patiesumu, vai arī norādījis objektīvu pamatojumu apgalvojumam, ka noslēgtais darba līgums ar /pers. A/ nav saglabājies.

To, ka /pers. E/ bijis informēts par notiekošo liellopu fermā /nosaukums/, apstiprina arī /pers. E/ sākotnējā paskaidrojumā norādītais, ka fermā atradušies arī /pers. B/ bērni, jo tiem citur nav bijis kur palikt.

[4.8] Atbilstoši Darba aizsardzības likuma 4.panta pirmās daļas 9.punktam darba devējam ir jāveic nodarbināto instruktāža un apmācība darba aizsardzības jomā.

Līdz ar to apstāklis, ka cietušais /pers. C/ 2014.gada 4.aprīlī ir parakstījies pieteicējas ievadapmācības reģistrācijas žurnālā un darba aizsardzības darba vietā reģistrācijas žurnālā kā lauksaimniecības mašīnu operators, netieši norāda, ka starp pieteicēju un /pers. C/ ir pastāvējušas darba tiesiskās attiecības. Līdz ar to /pers. C/ atrašanos nelaimes gadījuma vietā nevar izskaidrot ar vienkāršu nejaušību vai apstākļu sakritību.

[4.9] Vērtējot /pers. E/ paskaidrojumus kontekstā ar lietā esošajiem pierādījumiem, tiesa piešķir lielāku ticamību /pers. E/ sākotnējā paskaidrojumā sniegtajām ziņām. Sākotnējais paskaidrojums sniegts 2016.gada 22.jūlijā – dienā, kad notika nelaimes gadījums, uzreiz pēc negadījuma.

Paskaidrojumā lietotais izteiksmes veids „kopēja /pers. B/", „zvanīju vīriešiem, kas tai laikā fermā strādāja" un paskaidrojumā sniegtās ziņas kopumā ir pamats secinājumam, ka /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ veica darbu liellopu fermā /nosaukums/.

/pers. E/ paskaidrojumā tieši apliecinātais: „Ar /pers. A/ darba līgums ir." ir pamats secinājumam, ka cietušajam /pers. A/ bija darba attiecības ar pieteicēju nelaimes gadījuma brīdī.

[4.10] Lietā nav iesniegti ticami pierādījumi, kas apliecinātu pretējo – nodarbinātības fakta neesību.

[4.11] Tiesa norāda, ka apstāklim, cik ilgi pastāvējušas darba tiesiskās attiecības starp pieteicēju un cietušajiem, nav izšķirošas nozīmes lietā, kurā ir apstrīdēti un pārsūdzēti akti par nelaimes gadījumiem darbā. Nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanai un aktā norādāmo secinājumu izdarīšanai ir pietiekami noteikt, vai nelaimes gadījuma brīdī cietušais ir nodarbināts.

[4.12] Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa) ir atzinis, ka akts par nelaimes gadījumu darbā ir uzskatāms par konstatējošu administratīvo aktu, kura mērķis ir konstatēt, vai nelaimes gadījums ir vai nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts (*sk. 2017.gada 28.decembra sprieduma Nr.SKA-161/2017 (lieta Nr.A420412412) 8.punktu, 2018.gada 22.marta sprieduma Nr.SKA-274/2018 (lieta Nr.A420309714) 6.punktu*). Tas, ka akta pamatojuma 7.punktā ir paredzēta iespēja norādīt izmeklēšanā atklātu darba aizsardzības prasību pārkāpumu, kas

bijis tiešs cēlonis nelaimes gadījumam, norādot arī par pārkāpumu atbildīgās personas, nemaina akta mērķi. Akta mērķis nav vērtēt darba devēja vai darbinieka pieļautos darba aizsardzības pārkāpumus un noteikt vainas pakāpi, aktā netiek paredzēta jebkāda atbildība par nelaimes gadījumu darbā. Citiem vārdiem sakot, vienīgās tiesiskās sekas, kuras rada akts, ir konstatējums par to, vai nelaimes gadījums ir bijis darba vides faktoru iedarbības rezultāts (*sk. 2018.gada 25.aprīļa sprieduma Nr.SKA-459/2018 (lieta Nr.A420362814) 8.punktu*).

Tiesa ir secinājusi, ka cietušie /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ nelaimes gadījuma brīdī veica darbu, kas norāda uz darba tiesisko attiecību pastāvēšanu pieteicējas un cietušo starpā. Nelaimes gadījums darbā noticis liellopu fermā /nosaukums/, kurā pieteicēja veica saimniecisko darbību. Šādos apstākļos atzīstams, ka nelaimes gadījums ir bijis darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norādīts turpmāk minētais.

[5.1] Tiesa nepietiekami izvērtēja lietas apstākļus, neievēroja objektīvās izmeklēšanas principu, procesuālās un materiālās tiesību normas, spriedums ir nepamatots un kļūdains. Tiesa nevērtēja iesniegtos pierādījumus un paskaidrojumus, tādējādi neievērojot objektīvās izmeklēšanas principu.

[5.2] Tiesa nevērtēja pieteicējas norādīto, ka tās vārdā pieņemt darbiniekus drīkstēja tikai maksātnespējas administrators.

[5.3] Tiesa bez pamatojuma lielāku ticamību piešķīra /pers. E/ sākotnējam paskaidrojumam, bet nepiešķīra ticamību viņa vēlākajam paskaidrojumam. Tiesa neņēma vērā, ka negadījumā gāja bojā /pers. E/ tēvs un /pers. E/ šādā stāvoklī nebija spējīgs saprātīgi atbildēt uz jautājumiem. Tiesa ignorēja /pers. E/ liecināto tiesā, tas rada šaubas par tiesas objektivitāti.

[5.4] Tiesa neņēma vērā, ka agrāk pieteicēja un fermas ēku komplekss piederēja /pers. A/, bet 2016.gada 22.jūlijā fermas ēku komplekss piederēja /pers. A/ un pieteicēja piederēja /pers. E/. Tiesa /pers. A/ kā nekustamā īpašuma īpašnieka un bijušā pieteicējas īpašnieka tiesiskās attiecības ar trešajām personām nepamatoti attiecināja uz /pers. E/. Līdz ar to nav pamatoti tiesas secinājumi par /pers. E/ paskaidroto, kā arī par /pers. C/ atrašanos fermas teritorijā. Tiesa neņēma vērā, ka /pers. E/ paskaidrojumā lietotais apzīmējums „ferma" nenozīmē, ka tā ir pieteicēja. /pers. A/ atļāva /pers. E/ par velti vienā no kompleksa ēkām izvietot pieteicējas ganāmpulku. Ja /pers. E/ paskaidrojumā minētie vīrieši atrastos konkrētajā ēkā, viņi paši zinātu par notiekošo un viņiem nebūtu jāzvana, lai dodas uz notikuma vietu.

[5.5] Nepamatoti ir tiesas secinājumi par pieteicējas administratora paskaidroto, tiesa to sagrozīja. Administrators nav paskaidrojis, ka pieteicēja nelegāli nodarbina personas.

[5.6] Tiesa neņēma vērā pieteicējas norādītajā judikatūrā atzīto par nodarbinātības fakta konstatēšanu.

[5.7] Tiesa secināja, ka lietā nav iesniegti ticami pierādījumi par nodarbinātības fakta neesību. Tādējādi tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtajā daļā noteikto, ka tiesa dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, kā arī savāc pierādījumus pēc savas iniciatīvas.

[5.8] Darba tiesisko attiecību esība bija jāpierāda inspekcijai. Lietā nav pierādījumu, ir tikai pieņēmumi, kas pakārtoti inspekcijas secinājumiem. Inspekcijas akti ir pamatoti tikai ar /pers. E/ pirmo paskaidrojumu. Taču publiskajās tiesībās visas šaubas jātulko par labu indivīdam.

[5.9] Kritiski vērtējama tiesas atsauce uz Augstākās tiesas spriedumā Nr.SKA-459/2018 minēto, ka vienīgās akta par nelaimes gadījumu darbā tiesiskās sekas ir konstatējums par to, vai nelaimes gadījums ir bijis darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Akti šajā gadījumā var radīt pamatu administratīvajai lietvedībai un tiesvedībai no cietušo radinieku puses, tādējādi samazinot novirzāmo līdzekļu apjomu kreditoru prasījumu dzēšanai.

[5.10] Tiesa neanalizēja faktu, ka pieteicēja neveica saimniecisko darbību visā fermas teritorijā, bet gan tikai vienā ēkā. Tiesa neanalizēja arī to, ka aktos nav norādīts pamatojums, kāpēc tajos kā darba devēja norādīta pieteicēja. Nav ņemti vērā un vērtēti atšķirīgie apstākļi attiecībā uz /pers. A/.

[5.11] Tiesa nevērtēja pieteicējas argumentus par nelaimes gadījuma cēloņiem, kā arī neņēma vērā pieteicējas norādīto par 2011. un 2012.gadā inspekcijas veiktajām pārbaudēm. Nav analizēts pieteikumā minētais par inspekcijas aktos norādīto pārkāpumu juridiskā pamatojuma trūkumu, proti, dažādu Ministru kabineta noteikumu norādīšanu aktos, nenorādot konkrētu normu, kura attiecas uz pieteicējas darbību. Nav pārbaudīts pieteikumā minētais par nepatiesu ziņu norādīšanu aktos – par instrukciju neesību, par darba vides risku izvērtēšanu un darba drošības noteikumu neesību. Nav analizēts arī pieteikumā norādītais par pamatojuma un pieteicējas argumentu izvērtējuma trūkumu Lēmumā. Tiesa nepamatoti nevērtēja pieteicējas norādīto faktu, ka par ēkas drošību ir atbildīgs tās īpašnieks, un to, ka šis fakts nepamatoti netika norādīts aktos. Tiesa neanalizēja arī pieteicējas norādīto, ka nelaimes gadījuma cēlonis bija tehniska un nenovēršama kļūme.

[6] Paskaidrojumā par apelācijas sūdzību inspekcija norāda, ka pārsūdzētais spriedums ir pamatots, tajā secinātais atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem.

[7] Iebildumos par inspekcijas paskaidrojumiem pieteicēja norāda pieteikumā un apelācijas sūdzībā norādītos apsvērumus.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa lietu izskatīja rakstveida procesā.

**Motīvu daļa**

[9] Pārbaudījusi un izvērtējusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma daļā (*sk. 4.1.-4.5., 4.7.-4.9., 4.11. un 4.12.punktu*) ir pareizi konstatējusi piemērojamās tiesību normas un pareizi izvērtējusi lietas apstākļus. Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka minētajā pirmās instances tiesas sprieduma daļā ietvertais pamatojums ir pareizs. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai minētajā daļā un Administratīvā procesa likuma 251.panta piektajā daļā norādītos apsvērumus atkārtoti nenorāda.

[11] Pieteicēja apelācijas sūdzībā norāda, ka aktos un Lēmumā konstatētais var radīt pamatu administratīvajai lietvedībai un tiesvedībai no cietušo radinieku puses, tādējādi samazinot novirzāmo līdzekļu apjomu kreditoru prasījumu dzēšanai. Tāpēc pieteicējas ieskatā nav pamatota tiesas atsauce uz Augstākās tiesas spriedumā Nr.SKA-459/2018 minēto, ka vienīgās akta par nelaimes gadījumu darbā tiesiskās sekas ir konstatējums par to, vai nelaimes gadījums ir bijis darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

Augstākā tiesa spriedumā Nr.SKA-459/2018 (*sk. minētā sprieduma 8.–11.punktu*) citstarp ir norādījusi, ka no tiesību normām un akta par nelaimes gadījumu darbā veidlapas satura kopumā izriet, ka par akta rezolutīvo daļu ir uzskatāms atzinums par to, vai nelaimes gadījums ir vai nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Savukārt tādas akta sastāvdaļas kā 6.punktā paredzētās ziņas par nelaimes gadījuma cēloņiem un 7.punktā paredzētās ziņas par darba aizsardzības prasību pārkāpumu, kas bijis tiešs cēlonis nelaimes gadījumam, norādot par šādu pārkāpumu atbildīgās personas, ir vērtējamas kā daļa no akta pamatojuma.

Augstākā tiesa šajā spriedumā atsaucās arī uz noteikumu Nr.950 anotācijā norādīto, ka aktā nav paredzēts uzskaitīt normatīvo aktu pārkāpumus no darba devēja un nodarbinātā puses, jo akta būtība ir konstatēt, vai nelaimes gadījumu ir izraisījusi darba vides faktoru ietekme, nevis noteikt iesaistīto personu vainas pakāpi. Savukārt darba aizsardzības un darba tiesību pārkāpumus vērtē inspekcija, atsevišķi apsekojot uzņēmumus; vienlaikus aktā netiek prasīts norādīt pasākumus nelaimes gadījuma cēloņu novēršanai, jo tie neatbilst akta mērķim un ir paredzami citos dokumentos.

Augstākā tiesa arī secināja, ka akts par nelaimes gadījumu darbā, kurā ir atzīts, ka nelaimes gadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, ir priekšnoteikums, lai nodarbinātais, kas cietis darba vietā notikušā nelaimes gadījumā, saņemtu sociālās apdrošināšanas atlīdzību. Ja darba devējs nepiekrīt izmaksāt darbiniekam prasīto atbalstu, šads strīds var tikt risināts prasības tiesvedības ceļā. Tiesību normas nenoteic, ka šādā gadījumā aktā par nelaimes gadījumu darbā norādītajam attiecībā uz darba devēja vainu būtu prejudiciāla nozīme civillietā. Tieši pretēji, Augstākās tiesas Civillietu departamenta praksē atzīts, ka inspekcijas sastādītajā aktā par nelaimes gadījumu darbā fiksētajai informācijai, izskatot prasību par nelaimes gadījumā darbā radīto zaudējumu piedziņu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, nav piešķirama prejudiciāla nozīme, respektīvi, tā pati par sevi tiesai nav saistoša. Tiesai jānoskaidro lietas apstākļi pēc tiesas sēdē pārbaudītiem procesa dalībnieku iesniegtiem pierādījumiem, tajos ietvertās ziņas (informāciju) izvērtējot to kopumā. Akta par nelaimes gadījumu darbā mērķis nav konstatēt darba devēja civiltiesisko un cita veida atbildību.

Ņemot vērā minētos secinājumus un izvērtējot pieteicējas norādītos argumentus, Administratīvā apgabaltiesa secina, ka izskatāmajā lietā tiesai ir jāvērtē tikai tas, vai konkrētais nelaimes gadījums bija darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Lai to noskaidrotu, pirmās instances tiesa pamatoti vērtēja, vai pieteicēja nelaimes gadījuma brīdī bija cietušo darba devēja. Tiesai nebija jāvērtē pieteicējas argumenti par nelaimes gadījuma cēloņiem, par 2011. un 2012.gadā inspekcijas veiktajām pārbaudēm, par atbildīgo par ēkas drošību, kā arī aktos konstatēto par instrukciju neesību, darba vides risku izvērtēšanu un darba drošības noteikumu neesību. Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka tiesas secinājumiem par šiem argumentiem nevar būt prejudiciāla nozīme cita strīda izskatīšanā.

[12] Pieteicēja apelācijas sūdzībā norāda, ka tiesa nepamatoti lielāku ticamību piešķīra /pers. E/ sākotnējam paskaidrojumam un ignorēja viņa paskaidroto tiesā.

/pers. E/ tiesā paskaidroja (*lietas 2.sējuma 64.–65.lapa*), ka pirms nelaimes gadījuma viņam zvanīja /pers. B/ un stāstīja, ka ir izdarījusi kaut ko sliktu, ir ielīdusi tur, kur nedrīkst līst – sākusi remontēt vircas pārsūknēšanas iekārtu. /pers. E/ teicis, lai viņa sameklē kādu *vīrieša cilvēku*. /pers. E/ pieļauj, ka tajā laikā citā objektā atradās /pers. C/, kurš iepriekš bija /pers. A/ darbinieks un zināja sūkņa uzbūvi. /pers. E/ viņam teica, lai aiziet un apskatās, kas noticis. /pers. E/ zvanīja arī tēvam /pers. A/, /pers. C/, sievai /pers. G/. /pers. E/ zināja, ka /pers. C/ ir vai nu savā dzīvesvietā, vai arī kādā no saimniecības ēkām un veic kaut kādus darbus, tāpēc viņam zvanīja. Tajā laikā pieteicēju vadīja administrators /pers. F/, bet darbus fermā veica /pers. E/ viens pats, viņi jau bija vienojušies par lopu ganāmpulka pārdošanu. /pers. A/ iesaistījās tikai tik daudz, ka uzturēja visu kārtībā, lai tas nezaudētu savu vērtību. Kad zemnieku saimniecības īpašnieks vēl bija /pers. A/, viņš ar /pers. B/ un /pers. C/ bija vienojies par darbu veikšanu, arī vēlāk /pers. B/ turpināja darboties pie /pers. A/. Zemnieku saimniecībā pie /pers. E/ /pers. B/ nestrādāja, arī /pers. C/ un /pers. D/ nestrādāja.

No Lēmumā citētā /pers. E/ 2017.gada 4.janvāra paskaidrojuma (*lietas 1.sējuma 23.lapas 1.rindkopa*) izriet, ka /pers. E/ neatceras, kuriem vīriešiem zvanījis un nevar paskaidrot, kur ieguva šo personu telefonu numurus. /pers. B/ bērnus bija

kaut kad iepriekš redzējis pie fermas. Par 2016.gada 22.jūlija darba uzdevumiem bojā gājušajām personām atbildēja, ka par tiem nezina, viņš to nav devis. Nezina, kā interesēs un kas darbojās fermā /nosaukums/, kas par to maksāja, /pers. E/ nebija tiesību rīkoties ar pieteicējas naudas līdzekļiem. /pers. E/ nekontrolēja bojā gājušo personu darba izpildi, viņš nezina, kas to darīja. Nelaimes gadījuma laikā /pers. E/ nebija darba pienākumu, jo darba līgums ar viņu nebija noslēgts.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka /pers. E/ paskaidrotais 2017.gada 4.janvāra vēstulē un tiesā būtiski atšķiras no viņa sākotnēji paskaidrotā 2016.gada 22.jūlijā. Atšķirībā no vēlāk paskaidrotā, /pers. E/ sākotnēji (*lietas 1.sējuma 167.lapa*) /pers. B/ ir nosaucis par *kopēju /pers. B/* un par viņas bērniem paskaidrojis, ka viņi atradās fermā, jo viņiem citur nav kur palikt, /pers. E/ jau bija teicis, ka bērniem tur nav ko darīt. /pers. E/ arī paskaidroja, ka ir zvanījis vīriešiem, kas tajā laikā fermā strādāja. Administratīvā apgabaltiesa secina, ka sākotnējā paskaidrojumā /pers. E/ ir aprakstījis notikumu gaitu tādā veidā, kas nerada šaubas par to, ka vairāki vīrieši un /pers. B/ ir strādājuši pieteicējas fermā. Apgabaltiesai nav šaubu, ka ar fermu /pers. H/ ir apzīmējis tieši pieteicējas saimniecību, nevis kādu citu saimniecību, jo lietā nav nekādu ziņu par to, ka bojā gājušās personas varētu būt nodarbinātas kādā citā fermā vai saimniecībā, nevis pie pieteicējas. Tāpēc apstāklis, ka /pers. E/ pēc sarunas ar /pers. B/ bija jāzvana vīriešiem, kas fermā strādāja, lai aizver krānu, nav pietiekams, lai konstatētu to, ka /pers. E/ pieminētie vīrieši strādāja kādā citā saimniecībā. Lietā nav ticamu ziņu par to, ka /pers. A/ 2016.gada 22.jūlijā būtu bijusi pašam sava, no pieteicējas atsevišķa saimniecība, kurā būtu nodarbinātas pārējās nelaimes gadījumā cietušās personas. Gluži pretēji – /pers. E/ sākotnējā paskaidrojumā ir norādījis, ka viņam ar /pers. A/ ir darba līgums, tādējādi apstiprinot, ka arī /pers. A/ strādāja pie pieteicējas.

Apgabaltiesa piekrīt pirmās instances tiesas secinātajam, ka par ticamāku ir uzskatāms /pers. E/ sākotnēji paskaidrotais. Sākotnējo paskaidrojumu /pers. E/ ir sniedzis uzreiz pēc notikušā, kad viņam vēl nebija iespējams pārdomāt sniegto paskaidrojumu saturu.

Pieteicēja norāda, ka nelaimes gadījumā gāja bojā /pers. E/ tēvs un /pers. E/ šādā stāvoklī nebija spējīgs saprātīgi atbildēt uz inspekcijas pārstāvja jautājumiem. No 2016.gada 22.jūlija paskaidrojumā norādītā apgabaltiesa konstatē, ka /pers. E/ ir spējis sniegt paskaidrojumu par notikušo, ir pat norādījis vairākas detaļas (par kopēju /pers. B/, par viņas bērniem, par darba līgumu ar /pers. A/). Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka /pers. E/ uz jautājumiem nebūtu spējis saprātīgi atbildēt.

Ņemot vērā iepriekš secināto, /pers. E/ vēlākie paskaidrojumi, ka bojā gājušie nestrādāja pie pieteicējas, tiesas ieskatā nav vērtējami kā patiesi un ticami. Apgabaltiesa secina, ka Lēmumā norādītie pierādījumi un pamatojums attiecībā uz inspekcijas secinājumu par konkrēto nelaimes gadījumu kā darba vides faktoru iedarbības rezultātu ir skaidrs un pietiekams.

[13] Pieteicēja norāda, ka tiesa neņēma vērā judikatūrā atzīto par nodarbinātības fakta konstatēšanu. Apgabaltiesas ieskatā izskatāmais gadījums atšķiras no pieteicējas norādītajos tiesu spriedumos vērtētajiem gadījumiem, jo visas četras nelaimes gadījumā cietušās personas nelaimes gadījumā ir gājušas bojā. Līdz ar to papildu pierādījumu iegūšana par bojā gājušo personu nodarbināšanu šajā gadījumā bija apgrūtināta. Ņemot vērā to, ka nelaimes gadījums notika, veicot darbus pieteicējas labā ar pieteicējai piederošu mantu (kūtsmēslu transportēšanas iekārtu), kā arī to, ka /pers. E/ sākotnējā paskaidrojumā nav norādījis, ka pieteicēja nenodarbināja bojā gājušās personas, inspekcijai nebija pienākuma iegūt papildu pierādījumus.

[14] Pieteicējas pārstāvis /pers. F/ norāda, ka tikai viņam kā pieteicējas maksātnespējas administratoram bija tiesības pieņemt darbā darbiniekus, bet viņš to nav darījis. Tiesai šo paskaidrojumu nav pamata apšaubīt, jo lietā nav pierādījumu par pretējo. Taču no /pers. F/ paskaidrotā izriet, ka viņš pieteicējas ganāmpulka apsaimniekošanu bija uzticējis /pers. E/, jo /pers. E/ bija noteikts par parādnieka pārstāvi maksātnespējas procesā un viņš turpināja veikt nepieciešamās darbības ganāmpulka uzturēšanai. Tā kā tiesa konstatēja, ka /pers. E/ pieteicējai iznomātajā fermā nodarbināja četras bojā gājušās personas, secināms, ka /pers. F/ nav pietiekami kontrolējis un uzraudzījis to, kā pieteicēja veic savu saimniecisko darbību. Tādējādi ir konstatējams, ka pieteicēja bojā gājušās personas nodarbināja, kaut arī lietā nav pierādījumu par to, ka /pers. F/ par to būtu bijis zināms.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

**nosprieda:**

Noraidīt /ZS nosaukums/ pieteikumu par Valsts darba inspekcijas 2017.gada 18.maija lēmuma Nr.2016-05-04/225-2017-05-05/209 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente I.Amona
Tiesneses K.Kalvāne
V.Zommere